RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer

Onderwerp: Diverse stad, diverse straatnamen

Voorstel

1. De raad besluit de volgende beleidsregels straatnaamgeving vast te stellen:
    a. Er worden meer diverse straatnamen bepaald, door meer straatnamen te laten verwijzen naar vrouwen, voorvechters van gelijkheid en mensenrechten, en mensen met een migratieachtergrond.
    b. Straatnamen vernoemd naar personen moeten bijdragen aan een betere afspiegeling van de diversiteit van Arnhem en de diverse geschiedenis van Arnhem en het college te verzoeken de ‘Uitvoeringsvoorschriften naamgeving en nummering’ zo aan te passen dat deze (beleidsregel) aan artikel 1, lid 1 wordt toegevoegd:
    c. In een nader te bepalen buurt in Schuytgraaf worden straten vernoemd naar activisten, met een focus op activisten tegen racisme of andere vormen van discriminatie.
    d. In buurten met straatnamen die verwijzen naar zwarte pagina’s in ons verleden worden (straat)namen toegevoegd die de andere kant van het daar benoemde verhaal laten zien;
    e. Bij het uitvoeren van de straatnaamgeving wordt samenwerking gezocht met inwoners en groepen als De Bovengrondse, Dare to decolonize, Prodesse Conamur en Erfgoed Gelderland.
2. Straatnamen die verwijzen naar zwarte pagina’s in ons verleden (online en op straat) worden voorzien van uitleg. De kosten hiervoor (maximaal € 15.000) te dekken uit het budget Openbare Ruimte.
3. De werking van deze beleidsregels wordt in het jaar 2022 besproken op basis van een door het college uit te voeren evaluatie.

Inleiding

Arnhem is een diverse stad met een complexe geschiedenis. Het koloniale verleden is een Nederlands verleden. Steeds meer is in de Nederlandse samenleving de discussie op gang aan het komen over ons complexe verleden. Waar we voorheen het witte perspectief centraal stelden, worden dankzij inzet van velen nu ook andere perspectieven zichtbaar. In Arnhem besloten we bijvoorbeeld in juli 2020 om voortaan Keti Koti – de afschaffing van de slavernij in Suriname en de Antillen – te herdenken en vieren. Dit past bij onze diverse samenleving.

De geschiedenis van de slavernij is ook een Arnhemse geschiedenis. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de winsten van Arnhemmers in Nederlands-Indië, of de rol van de voorname Arnhemse familie Brantsen in de slavernij in Suriname. Daarnaast zijn er straten vernoemd naar omstreden figuren als Paul Kruger en zijn er standbeelden van bijvoorbeeld Van Heutsz en de Atjehoorlog op het terrein van Bronbeek. Maar der andere kant van onze complexe geschiedenis moet ook meer naar voren komen op straat.

Arnhem GEMEENTE

Maar liefst een derde van alle Arnhemmers heeft een migratieachtergrond. In vernoemingen zien we deze diversiteit echter nog weinig terug. Straatnamen die verwijzen naar personen, verwijzen bijna altijd naar het verleden, en zijn zo een afspiegeling van onze geschiedenis. Omdat de meeste belangrijke maatschappelijke functies in het verleden door witte mannen zijn ingevuld, hebben vrouwen en inwoners met een biculturele achtergrond hierin dus een achterstand. Hierin is de afgelopen decennia een inhaalslag gemaakt. Nu is het tijd om dit ook door te vertalen in onze straatnamen. Door het aantal straatnamen die verwijzen naar vrouwen, mensen met een migratieachtergrond en andere minderheden uit te breiden.

Verschillende andere gemeenten gingen Arnhem al voor in het meer zichtbaar maken van onze complexe geschiedenis. Zo heeft Utrecht sinds 2018 de Bitterzoete Route, een wandeling door de wijk Lombok langs straatnaamborden die verwijzen naar het koloniale verleden. Ook in Amsterdam en Rotterdam zijn er verschillende voorstellen geweest om de straatnamen diverser te maken. Ook in Arnhem kan en moet het diverser. We stellen daarom voor om bij het benoemen van nieuwe straatnamen te streven naar een zo representatief mogelijk straatnamenbestand waarin de diversiteit van belangrijke Arnhemmers en Nederlanders zo goed mogelijk tot uiting wordt gebracht, en waarin recht wordt gedaan aan de complexe geschiedenis van onze stad.

Beoogd effect

De straatnamen van Arnhem moeten passen bij de diversiteit van Arnhem en bij onze complexe geschiedenis. Door deze diversiteit terug te laten komen in onze straatnamen, zorgen we voor emancipatie en voor meer bewustzijn over onze geschiedenis.

Argumenten

1.1 Het college is bevoegd tot het vaststellen van straatnamen
De raad heeft de bevoegdheid om straten te benoemen overgedragen aan het college van burgemeester en wethouders. Via beleidsregels kan de gemeenteraad wel regels opstellen over het benoemen van straatnamen.

1a.1 De diversiteit van de stad moet terugkomen in de straatnamen

De commissie straatnaamgeving adviseert het college van burgemeester en wethouders over straatnamen. In bijvoorbeeld de wijk Rijkerswoerd zijn veel straten naar mensen vernoemd. Zelfs in deze vrij recente wijk zijn witte mannen nog oververtegenwoordigd. Ongeveer 65% van de straatnamen zijn naar witte mannen vernoemd. Maar 5% van de straten zijn vernoemd naar mannen van kleur. Slechts 30% van de straten zijn naar vrouwen vernoemd, waarvan ook nog zelfs 2% naar vrouwen van kleur. In andere wijken waar veel straatnamen zijn vernoemd naar mensen – zoals 't Broek – is deze verhouding nog schever. Door toekomstige straten meer te vernoemen naar bijvoorbeeld vrouwen, voorvechters van gelijkheid en mensenrechten, en mensen met een migratieachtergrond, zorgen we ervoor dat de diversiteit van de stad terugkomt in vernoemingen. En zoals de Amerikaanse activiste voor kinderrechten zei: "You can't be what you can't see" (je kan niet zijn wat je niet kan zien). Dit betekent dat zichtbaar moet zijn welke mensen ons voorgingen in de geschiedenis, en dat dit zeker niet alleen witte mannen waren. Daarmee kan zichtbaarheid van onze complexe geschiedenis bijdragen aan emancipatie.

1b.1 In de regels zorgen we voor de verplichting meer diverse straatnamen te zoeken

In de 'Uitvoeringsvoorschriften naamgeving en nummering' van 2011 staan de regels voor straatnamen. Hierin staan ook regels over straatnamen vernoemd naar personen. Hier voegen we een (beleids)regel over diversiteit aan toe. Zo kunnen straatnamen toegevoegd worden die passen bij de diversiteit van de stad, bijvoorbeeld door straten te vernoemen naar landen van waaruit Arnhemmers migreerden naar onze stad.

1c.1 Het toevoegen van straatnamen vernoemd naar activisten past bij het centrale thema van straatnamen in Schuytgraaf

Het centrale thema van straatnamen in Schuytgraaf is verandering. Dit is onder andere te zien in de hoofdweg: de Metamorfoseallee. Passend bij dit thema zijn mensen die als activist streden voor gelijkheid en verandering. Om de diversiteit van de straatnamen in Arnhem te vergroten is het voorstel hierbij te focussen op antiracistische en feministische activisten. Voorbeelden kunnen zijn vernoemingen naar Tula (leider opstand tot slaaf gemaakten in Curaçao), Cuffy (leider opstand tot slaaf gemaakten in het huidige Guyana), Marie Anne Tellegen (feministe en verzetsstrijder), Sojourner Truth (Nederlandssprekende Amerikaanse burgerrechtactiviste), Martin Luther King (burgerrechtenactivist) en Anton de Kom (verzetsstrijder en antikoloniale schrijver

1d.1 Straatnamen bieden vaak nu maar één kant van het verhaal in een buurt

In het Arnhems Broek hebben we straatnamen vernoemd naar personen uit ons koloniale verleden, zoals Abel Tasman, Jan Pietersz. Coen en Jan van Riebeeck. Elders in Arnhem hebben we bijvoorbeeld de Van Heutszlaan. Hier tegenover staan geen namen van bijvoorbeeld tot slaaf gemaakten als Wange van Bali en de later in Arnhem levende Anna van Vossenburg, en anti-apartheidsstrijders als Desmond Tutu. Wanneer er straatnamen toegevoegd worden in een buurt met straatnamen die verwijzen naar zwarte pagina's in ons verleden, voegen we daar de andere kant van het verhaal aan toe.

1e.1 Goede context bij straatnamen doen we samen

In 2018 voerde de Bovengrondse actie in Arnhem door verschillende straten naar vrouwen te vernoemen. Dare to decolonize, een collectief uit de regio Arnhem-Nijmegen mede ontstaan vanuit de antiracismedemonstraties van juni 2020, dat zich inzet voor het delen van kennis over diversiteit, racisme en black history. Prodesse Conamur is de historische vereniging van Arnhem met veel kennis over de geschiedenis. Erfgoed Gelderland is een coöperatie waarin meer dan 200 erfgoedorganisaties samenwerken. Zo zijn er nog meer groepen en individuen die mee kunnen en willen denken over het zichtbaar maken van onze complexe geschiedenis. Deze groepen zouden

daarom ook betrokken moeten worden. Daarnaast kan de commissie straatnaamgeving deze groepen ook bevragen over toekomstige straatnamen, evenals bewoners van de betrokken buurten.

2.1

Uitleg van straatnamen zorgt voor bewustwording

In Arnhem hebben straatnaamborden op dit moment niet of nauwelijks uitleg. Ook niet als de straat vernoemd is naar een persoon die wandaden heeft begaan. Op de webpagina 'Verklaring straatnamen' van de gemeente Arnhem staat bij straten wel uitleg, maar zonder context. Zo staat bij de Van Heutszlaan als omschrijving slechts "Johannes B. van Heutsz (1851-1924), gouverneur van Atjeh (1898-1903) en van voormalig Nederlands Oost-Indië (1904-1909)." Er wordt hierbij geen aandacht besteed aan zijn wandaden. Door uitleg te geven bij straatnamen creëer je bewustwording over onze complexe geschiedenis en zorgen we ervoor dat we beter kunnen leren van de lessen uit onze geschiedenis. Door zowel online als op straat uitleg toe te voegen, zorgen we ervoor dat deze makkelijk benaderbaar is. Bij vervanging van straatnaamborden zou er een QR-code op de borden kunnen komen die rechtstreeks naar uitleg op de webpagina verwijst.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Een quotum kan nodig zijn voor meer diverse straatnamen

Recent onderzoek[1] wees uit dat het meer divers maken van straatnamen zonder quota moeizaam gaat in Amsterdam. We vertrouwen er echter op dat met dit voorstel quota niet nodig zijn in Arnhem. Uit een evaluatie moet blijken of dit gegrond is.

Financiën

Het aanpassen van de spelregels rond het benoemen van straatnamen heeft geen financiële gevolgen. Het toevoegen van uitleg bij straatnamen zal beperkte kosten in voorbereiding, vormgeving en materiaal met zich meebrengen. Ons voorstel is hier eenmalig € 15.000,- voor beschikbaar te stellen vanuit het budget Openbare Ruimte. Bij de evaluatie van dit voorstel wordt dan bekeken of dit voldoende was.

Uitvoering

Het college voert de straatnaamgeving uit met inachtneming van deze nieuwe beleidsregels. Daarnaast koppelt het college jaarlijks (bijvoorbeeld via de jaarstukken) terug hoe zij om is gegaan met de beleidsregels uit dit voorstel. Het college voert daarnaast in 2022 een evaluatie uit van de resultaten van dit voorstel, waarbij gekeken wordt in hoeverre het gelukt is om (geplande) straatnamen meer divers te laten zijn.

Communicatie

Een afschrift van dit besluit zal verzonden worden door de griffie aan de commissie straatnaamgeving. Het college nodigt daarnaast relevante betrokkenen uit voor gesprekken rond de straatnamen.

[1] Zie hier het onderzoek, geraadpleegd op 21 september 2020.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad
Niet van toepassing.

Ter inzage stukken voor gemeenteraad
Niet van toepassing.

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het initiatiefvoorstel van de fracties GroenLinks, D66, DENK/Verenigd Arnhem, ChristenUnie en PvdA van 4 oktober 2020;

gelet op artikel 6 van de Wet basisregistraties adressen en gebouwen, artikel 147a van de Gemeentewet en de Verordening naamgeving en nummering (adressen);

besluit:

1. De raad besluit de volgende beleidsregels straatnaamgeving vast te stellen:
    a. Er worden meer diverse straatnamen bepaald, door meer straatnamen te laten verwijzen naar vrouwen, voorvechters van gelijkheid en mensenrechten, en mensen met een migratieachtergrond.
    b. Straatnamen vernoemd naar personen moeten bijdragen aan een betere afspiegeling van de diversiteit van Arnhem en de diverse geschiedenis van Arnhem en het college te verzoeken de ‘Uitvoeringsvoorschriften naamgeving en nummering’ zo aan te passen dat deze (beleidsregel) aan artikel 1, lid 1 wordt toegevoegd:
    c. In een nader te bepalen buurt in Schuytgraaf worden straten vernoemd naar activisten, met een focus op activisten tegen racisme of andere vormen van discriminatie.
    d. In buurten met straatnamen die verwijzen naar zwarte pagina’s in ons verleden worden (straat)namen toegevoegd die de andere kant van het daar benoemde verhaal laten zien;
    e. Bij het uitvoeren van de straatnaamgeving wordt samenwerking gezocht met inwoners en groepen als De Bovengrondse, Dare to decolonize, Prodesse Conamur en Erfgoed Gelderland.
2. Straatnamen die verwijzen naar zwarte pagina’s in ons verleden (online en op straat) worden voorzien van uitleg. De kosten hiervoor (maximaal € 15.000) te dekken uit het budget Openbare Ruimte.
3. De werking van deze beleidsregels wordt in het jaar 2022 besproken op basis van een door het college uit te voeren evaluatie.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE